

Hoe vergaat het de Stormmeeuw *Larus canus* bij Petten?

*The fate of Common Gulls *Larus canus* breeding near Petten*

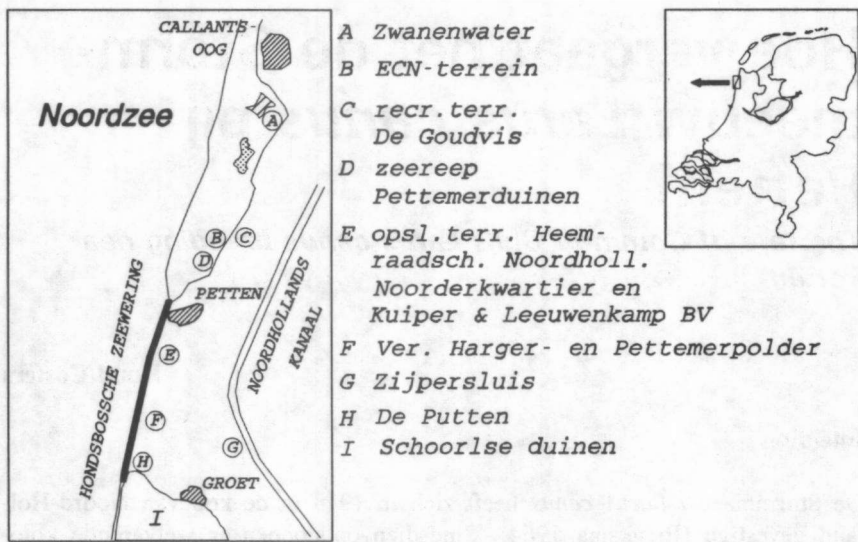
Ruud Costers

Inleiding

De Stormmeeuw *Larus canus* heeft zich in 1913 in de kop van Noord-Holland gevestigd (Braaksma 1964). Sindsdien ontstonden er welvarende kolonies in het Zwanenwater en vooral in de Schoorlse Duinen (Zomerdijs *et al.* 1971, Teixeira 1979, Woutersen 1992). Nadat eind jaren 70 de eerste Vossen *Vulpes vulpes* in de duinen van Petten en in het Zwanenwater werden gesignaleerd, heeft deze predator zich hier begin jaren 80 definitief gevestigd. Sindsdien is het aantal broedparen in de meeuwenkolonies van het Zwanenwater en Schoorl gedecimeerd. Dit doet de vraag rijzen of met de komst van de Vos in de duinen de Stormmeeuw als broedvogel geheel van het Noordhollands vasteland zal verdwijnen. Dit artikel beschrijft de veranderende situatie tussen Camperduin en Callantsoog.

Gebiedsbeschrijving en methode

Het hier behandelde gebied omvat de duinterreinen tussen Petten en het Zwanenwater, waar zowel bos als open, met Helm *Ammophila arenaria* begroeid duin aanwezig is. Het binnenland bestaat voornamelijk uit weilanden, met percelen bollenland in het noorden en een gebied van plasjes met kleine eilandjes (De Putten) in het zuiden (figuur 1). Pal achter de Hondsbossche Zeewering onder Petten liggen opslagterreinen van het Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier en van de Kuiper & Leeuwenkamp BV, en nabij Zijpersluis aan het Noordhollands Kanaal ligt een braakliggend perceel,

Figuur 1. Overzicht van het studiegebied tussen Camperduin en Callantsoog.

Figure 1. Map of the study area, between Camperduin and Callantsoog.

omgeven door een houtwal (figuur 1). De hieronder genoemde aantallen zijn ontleend aan Brouwer (1991), Costers (1990, 1992), Van Dijck (1992), Groenert (1988), Woets (*sine anno*) en Zomerdijk *et al.* (1971). Ook werden eigen archiefgegevens gebruikt. Voor zover na te gaan zijn steeds het aantal paartjes / ogenschijnlijk bezette nesten geteld. In 1992 is op de terreinen van Noordhollands Noorderkwartier en de Kuiper & Leeuwenkamp BV het aantal nesten geteld, evenals op het braakliggend terrein bij Zijpersluis.

Resultaten

(1) **ZWANENWATER** De groei van de kolonie in het Zwanenwater verliep gestaag: van twee paar in 1913 tot 60 paar begin jaren 60. Deze groei zette door tot in het midden van de jaren 80, toen het maximum van 500 paar werd bereikt. Vervolgens viel het aantal paren snel terug tot 76 paar in 1991 en hoogstens 50 paar in 1992 (tabel 1). Tot in de tweede helft van de jaren 80 broedden Stormmeeuwen ieder jaar met succes, maar in ieder geval vanaf 1990 brachten ze geen enkel jong meer groot. De Stormmeeuw kon zich niet

Tabel 1. Aantal broedparen van de Stormmeeuw tussen Camperduin en Callantsoog.

Table 1. Number of breeding pairs of the Common Gull between Camperduin and Callantsoog.

jaren/years	Zwanenwater	Pettemer duinen	Putten	overig
1910-1919	6	0	0	0
1920-1929	25	0	0	0
1930-1939	25	0	0	0
1940-1949	15	0	0	0
1950-1959	25	0	0	0
1960-1964	50	4	0	0
1965-1969	130	10	0	0
1970-1974	100	20	0	0
1975-1979	450	n.d.	0	0
1980-1984	450	200	1	0
1985	500	250	2	0
1986	500	250	2	0
1987	500	400	5	0
1988	n.d.	400	6	1
1989	365	n.d.	10	n.d.
1990	143	760	9	6
1991	76	810	18	23
1992	50	1500	15	168

vestigen op een eiland in één van de meren, waar de Vos niet komt, mogelijk vanwege nestplaatsconcurrentie met de grotere Zilvermeeuw *Larus argentatus*.

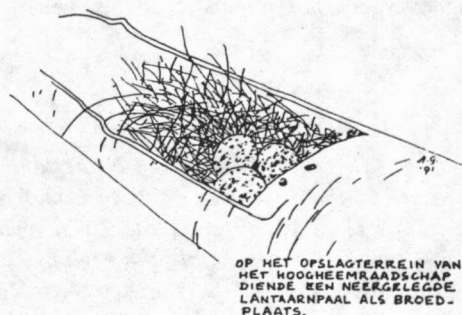
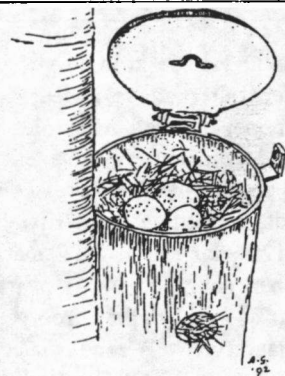
(2) PETTEMER DUINEN In 1962 vestigden de eerste vier broedparen zich bij De Rietput, op het terrein van het Energie Centrum Nederland (ECN) in de Pettemer duinen. Het aantal paren dat binnen de hekken van het ECN broedde, nam langzaam toe tot 200 paar in 1983, om vervolgens sneller toe te nemen tot 810 paar in 1991 en zo'n 1500 paar in 1992. De soort broedt naast en zelfs op de gebouwen (Kooistra 1985), waar hij soms voor overlast zorgt voor de werknemers. Door het op enkele vaste plaatsen consequent rapen van eieren, het verplaatsen van nesten, het plaatsen van een hek om de

uitgekomen jongen op bepaalde plekken te houden en het houden van voorlichtingscampagnes onder het personeel, is een acceptabele situatie bereikt. Er ontstonden zo kolonies op verschillende plekken waar ieder jaar een goed broedsucces bereikt wordt en er zijn voldoende garanties om op korte termijn een verdere groei te waarborgen. Geen enkele Vos heeft zich op het ECN terrein gevestigd en hoewel af en toe een exemplaar tussen de hekken doorglipt is er nog nimmer predatie van enige betekenis geconstateerd. Er zijn echter plannen om een groot deel van de open plekken vol te bouwen, zodat er op de langere termijn waarschijnlijk weinig ruimte overblijft. Predatie van eieren door de Zwarte Kraai *Corvus corone* is geconstateerd in 1991 en 1992. In de zeereep van de Pettemer duinen, buiten de hekken van het ECN, schommelt het aantal broedparen al jaren tussen de 5 en 13.

(3) OVERIGE PLAATSEN Het aantal broedparen op de opslagterreinen van Noordhollands Noorderkwartier en Kuiper & Leeuwenkamp BV bedroeg 23 in 1991 en 50 in 1992. Op een hoop stenen en zand, pal ten zuiden van deze terreinen, broeden sinds 1988 één tot vier paartjes. Het personeel waardeert hun aanwezigheid en probeert zo min mogelijk schade aan te richten, maar de voortdurende menselijke activiteiten, en mogelijk ook de aanwezigheid van verwilderde katten, eisen hun tol. Het broedsucces op deze terreinen werd voor 1992 geschat op ongeveer 0.5 vliegvlug jong per paar, wat redelijk goed genoemd mag worden (cf. Woutersen 1992). Na een incidenteel broedgeval in 1951 (Van der Baan 1956), vestigde de Stormmeeuw zich in 1983 opnieuw met één paar in De Putten bij Camperduin. Deze vestiging breidde zich langzaam uit tot 10 paar in 1989, maar de Zilvermeeuw lijkt hier de meeste geschikte broedplaatsen in beslag te nemen. Tot en met 1989 kwamen er ieder jaar jongen groot. In 1991 werden alle stormmeeuwnesten gepredeerd door een Vos en ook in 1992 kwam geen enkel jong groot. In de Vereenigde Harger en Pettemerpolder vestigde de Stormmeeuw zich in 1990 en nam het aantal paren toe tot 10 in 1992, terwijl een wisselend broedsucces werd geconstateerd. In 1992 ontstond een kolonie van 116 nesten bij de Zijpersluis, vlak bij het Noordhollands Kanaal (Gronert 1992). Het broedsucces werd geschat op ongeveer één vliegvlug jong per paar. Deze vestiging betrof een braakliggend terrein, waarop een houtrecycling bedrijf gevestigd zou worden. De eigenaar was beslist niet gelukkig met de meeuwen, maar dankzij de inspanningen van Natuurvereniging De Windbreker, Vogelbescherming en de Algemene Inspectie Dienst kon vernietiging voorlopig worden voorkomen. Indien bezwaarschriften tegen de vestiging van het bedrijf niets uithalen, is de kolonie komend jaar verloren.

Ongewone nestplaatsen

Kooistra (1985) en Gronert (1988) beschreven broedplaatsen op en tegen gebouwen van het ECN en op een stapel kratten. Hoewel er voldoende ruimte in het duinterrein is, bouwen solitaire Stormmeeuwen op het ECN terrein nog jaarlijks nesten op bedrijfsgebouwen en machines en zelfs een sculptuur doet (met succes) dienst als nestplaats. Steeds meer onconventionele nestplaatsen werden in het hier beschreven gebied gevonden: tussen druk bezochte speelattributen van recreatiepark De Goudvis, in het hart van een liggende lantaarnpaal, op onderdelen van een machine, op houtstapels, bergen basaltblokken en in een autoband (zie schetsen A. Gronert). In het dorp Petten werd zelfs een poging gedaan een nest te bouwen tussen kraaienkappen op een schoorsteen.

OP HET OPSLAGTERREIN VAN
HET HOOGHEEMRAADSCHAP
DIENDE EEN NEERGELEGDE
LANTAARNPAAL ALS BROED-
PLAATS.

Discussie

In het hier beschreven gebied is de Stormmeeuw in het Zwanenwater als broedvogel aan het verdwijnen als gevolg van predatie door de Vos, zoals dat ook in andere duingebieden op het vasteland van Nederland het geval is (Bouman *et al.* 1991, Woutersen 1992). Tegenwoordig, enkele jaren na de komst van de Vos, zoekt de soort op kleine schaal alternatieve gebieden, waarbij vooral het duingebied ECN terrein (beschermd door een gesloten hek) een uitstekend alternatief vormt. Hier bevindt zich momenteel de grootste Stormmeeuwenkolonie van Nederland buiten de Waddeneilanden. Dankzij de beschermings- en beheerspolitiek van de beherende instantie lijkt het

behoud van de kolonie gewaarborgd en een verdere groei lijkt mogelijk. Op andere alternatieve broedplaatsen in het gebied broedden in 1992 zo'n 180 paar met meestal, maar niet op alle plaatsen, een goed broedsucces. Ook hier zijn de Stormmeeuwen sterk afhankelijk van de medewerking van de mens. Als ze niet geaccepteerd worden en er geen actief beschermingsbeleid plaatsvindt, hebben ze hier vrijwel geen toekomst. Dit kan ook gezegd worden van de 120 paar die in 1992 met redelijk succes op industrieterreinen in Alkmaar hebben gebroed. De 41 paar die in 1992 in de Bergermeer broedden, hebben maar weinig jongen grootgebracht (mond. med. K. Roobeek). Pas na bijna 10 jaar (vrijwel) zonder succes op de traditionele plaatsen te hebben gebroed (Woutersen 1992), heeft de Stormmeeuw geheel andere plekken opgezocht, waar ze vaak met goed succes hebben gebroed. Sinds het begin van de jaren 80 is het aantal broedparen op de hierboven beschreven alternatieve broedplaatsen toegenomen tot ongeveer 1500 paar. Dit staat echter in geen verhouding tot de ruim 4500 paar die de kolonies van het Zwanenwater en Schoorl te zamen in deze tijd hebben verloren. Dit benadrukt de kwetsbaarheid van de nog overgebleven populatie en het belang van een actief beschermingsbeleid.

Summary

*Since its settlement as a breeding bird in the Netherlands, the Common Gull *Larus canus* has nested in the dune area between Camperduin en Callantsoog (Noord-Holland; figure 1). The colony at the Zwanenwater, established between 1910 and 1919, is the oldest within the region. During the 1980s, the dune area was gradually colonized by the Red Fox *Vulpes vulpes*. Since, numbers declined at Zwanenwater, and settlements outside the dune area became rather frequent. The most important of these new settlements were found on patches of wasteland with limited human access and inside a small reserve of shallow ponds and islets. These areas are not safe from either future human disturbance or Fox predation, and, in fact, it is concluded that at present the only safe breeding site is the fenced-in dune area of the Energy Centre of the Netherlands (ECN) company in Petten. The gulls are relatively well-tolerated here and Foxes have not yet settled within the fenced-in area, thus enabling this colony to grow from 400 pairs in 1988 to 1500 in 1992. Further growth may last for a couple of years, but future plans for the construction of more buildings within the ECN complex are considered a threat for the last thriving mainland dune colony of the Common Gull in the Netherlands.*

Literatuur

- Baan G. van der 1956. Vogels aan de Hondsbosse. *Levende Natuur* 59: 241-248.
- Bouman A.E., Bruijn G.J. de, Hinsberg A. van, Seventer P., Wanders E.A.J. & Wanders R.M. 1991. Meeuwen, opkomst en ondergang van een meeuwenkolonie. *Wet. Med. KNNV* No. 204, Utrecht.
- Braaksma S. 1964. Het voorkomen van de Stormmeeuw (*Larus canus* L.). *Limosa* 37: 58-95.
- Brouwer R. 1991. De broedvogels van het Zwanenwater. *Tringiaan* 14: 49-82.
- Costers R. 1990. Broedvogelinventaristie 1990. *Windbreker* 33: 2-5.
- Costers R. 1992. Broedvogelinventarisatie 1991. *Windbreker* 44: 2-5.
- Dijk D. van 1992. Broedvogelinventarisatie Zwanenwater 1991. *Tringiaan* 15: 79-80.
- Gronert A. 1988. De Stormmeeuwen van Harmen Kooistra zitten goed. *Windbreker* 9: 6-7.
- Gronert A. 1992. Stormmeeuwenkolonie Zijpersluis veilig gesteld. *Windbreker* 49: 19-20.
- Kooistra H. 1985. Stormmeeuwen *Larus canus* broedend op en tegen gebouwen. *Limosa* 58: 73-74.
- Teixeira R.M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. *Natuurmonumenten*, 's-Graveland.
- Woets D. *sine anno*. Vogels van het Zwanenwater. Heijnis, Zaandijk.
- Woutersen K. 1992. De Stormmeeuw *Larus canus* als broedvogel in de Schoorlse Duinen. *Sula* 6: 81-92.
- Zomerdijk P.J., Orden C. van, Zwart K., Verkerk W., Muusers B., Fabritius H.E. & Vries C. de 1971. Broedvogels van Noord-Holland Noord. Heijnis, Zaandijk.
- Ruud Costers, Natuurvereniging De Windbreker, Singel 4, 1755 ZG Petten